

MARIJAN LIPOVAC

OD PLZENJSKOG PIVA DO DVOŘÁKA: ČEŠKI MOTIVI U ROMANIMA VJENCESLAVA NOVAKA

Marijan Lipovac
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Trg Nikole Šubića Zrinskog 11
HR 10000 Zagreb
marlipovac@yahoo.com

UDK: 930.85(437.3Prah)
821.163.42.09Novak, V.
Pregledni članak
Ur.: 2019-12-28

Poveznice Vjenceslava Novaka s Češkom bile su višestruke, a najvažnija je njegovo češko porijeklo po ocu koji se iz Hradeca Králové doselio u Senj, a koje je vidljivo i u njegovom imenu koje je izvorno glasilo Václav, što je češki oblik imena Vjenceslav.

Druga važna poveznica Novaka i Češke je činjenica da je od 1884. do 1887. studirao na Konzervatoriju u Pragu, što je očito imalo utjecaja na njegovo stvaralaštvo jer se radnja dva Novakova romana, *Pavao Šegota* (1888.) i *Dva svijeta* (1901.) djelomično odvija u Pragu. Novak u romanu *Pavao Šegota* prikazuje život nadarenoga seoskog mladića Pavla Šegote koji odlazi u Prag studirati prirodne znanosti te se ondje ženi Pražankom Lorom. Time Novak u hrvatsku književnost uvodi motiv ljubavne veze između hrvatskih studenata u Pragu i domaćih djevojaka. Čest motiv romana je češko pivo koje pridonosi dobrom raspoloženju među hrvatskim studentima, ali izaziva i svađe. Novak u ovom romanu donosi i opise Praga, posebno dijelova uz rijeku Vltavu.

U romanu *Dva svijeta* glavni lik je Amadej Zlatanić, glazbeni genij iz maloga hrvatskog grada čiji talent otkriva mjesni glazbenik Čeh Jan Jahoda. Njegovom zaslugom Amadej odlazi na Konzervatorij u Prag. Novak time vjerojatno prvi u hrvatskoj književnosti piše o češkim glazbenicima doseljenima u Hrvatsku, a spominje i događaje u Češkoj 1848. Dokumentarno najvredniji dio romana je opis prazničke oratorije *Stabat mater* Antonína Dvořáka kojom je ravnao sam autor. Oba romana prevedena su na češki – *Pavao Šegota* 1925. pod naslovom *Svět volá - moře čeká* (*Svijet zove – more čeka*), a *Dva svijeta* 2015.

Ključne riječi: hrvatsko-češki odnosi, Češka, Prag, Dvořák, pivo

Uvod

Senjanin Vjenceslav Novak jedan je od brojnih hrvatskih velikana češkoga porijekla, od kojih su među književnicima najistaknutiji Zagrepčanin August Šenoa (čija se obitelj nekad prezivala Šejnoha), Osječanka Jagoda Truhelka (otac

joj je bio učitelj Antonín Václav Truhelka) i Senjanin Milutin Cihlar Nehajev (otac mu je bio učitelj Sebald Cihlár).¹

Otac Vjenceslava Novaka bio je Josef Novák iz Hradeca Králové. Po zanimanju je bio putujući krojački obrtnik i često je mijenjao prebivalište, sve dok sredinom 19. stoljeća nije došao u Senj. Tamo je ostao za stalno i zasnovao obitelj. Nakon vjenčanja s Ivanom Scheifel, Senjkinjom bavarskog porijekla, napustio je krojački zanat i počeo se baviti trgovinom i zakupom šuma u Lici. Pokazao se sposoban pa mu je punac prepustio sve svoje poslove te je stvorio veliko trgovačko poduzeće. Ivana i Josef Novak imali su 12 djece, od kojih je sedmero doživjelo odraslu dob. Josef Novak je umro 1868., a Ivana Novak 1887.²

Ono što Vjenceslava Novaka izdvaja od ostalih hrvatskih književnika češkog porijekla, pogotovo Truhelke i Cihlara kojima su očevi također bili Česi, jest to što je nosio češko ime u češkom obliku. Naime, službeno se zvao Václav, kako se navodi u dokumentima iz mladosti, a tako se potpisao na svoju prvu pripovijetku *Maca*.³ Kasnije se potpisuje kao Vjenceslav i kao takvog ga se pamti, iako su ga u obitelji zvali Vence.⁴ Osim porijekla, Novaka s Češkom veže i njegov studij u Pragu na Konzervatoriju od 1884. do 1887. Studirao je kao stipendist hrvatske Zemaljske vlade i stekao zvanje orguljaša (1886.) te nastavnika pjevanja i teorije glazbe (1887.).⁵

Kao i u slučaju Augusta Šenoe, koji uspomene za života u Pragu donosi u pripovijetki *Prijan Lovro*, praški period života ostavio je traga na Novakovom stvaralaštvu, pa se radnja dvaju od sedam njegovih romana dijelom odvija i u Pragu te vjerojatno sadrži i mnoge autobiografske elemente.

Pavao Šegota – nesretne ljubavi, kavane, plzenjsko pivo i praške vizure

Već godinu dana nakon povratka iz Praga Novak je napisao svoj prvi roman, *Pavao Šegota*, u kojem prikazuje život nadarenoga seoskog mladića Pavla Šegote koji odlazi u Prag studirati prirodne znanosti, no velik dio vremena provodi u druženju po gostionicama, zapada u dugove te propada i materijalno i duhovno, zbog čega život završava samoubojstvom.

¹ M. LIPOVAC – F. VONDRAČEK, 2009, 126–130.

² V. FAJDETIĆ, 1962, 29–30.

³ Na naslovnici ovog djela piše: "Maca, pripoviest iz bosanskog života. Za mladež ju napisao Vaclav Novak. U Senju. Tisak H. Lustena. Trošak piščev. 1881."

⁴ V. FAJDETIĆ, 1962, 30–31.

⁵ M. LIPOVAC, 2020. (2020-07-16)

Iako ga je u Senju čekala zaručnica Evica, Pavao Šegota se u Pragu oženio Pražankom Lorom koja ga je varala, a djevojka Boženka koja je bila zaljubljena u njegovog prijatelja Rikarda nakon njegove smrti skače u Vltavu. Premda se radi o ljubavnim pričama s nesretnim ishodom, Novak njima u hrvatsku književnost uvodi motiv ljubavnih veza između hrvatskih studenata u Pragu i Pražanki koje su u mnogim slučajevima rezultirale brakom.⁶ Šegotin prijatelj Rikardo ovako je opisao fatalnost Pražanki, odnosno Praškinja: "Praškinje su vrlo lijepe.... Hajd do bijesa! Kakva je to krv, kad se čovjek više naslađuje u ovakovoj ropotarnici, nego li med živim ljudima, gdje ti svako žensko novi ubavi svijet otvara! Govori, šta te volja, a što se mene tiče, ja sam ih vidio dvadeset, u koje bih se smjesta zaljubio!"⁷

Poput Šenoe u *Prijanu Lovri*, i Novak opisuje druženje hrvatskih studenata. Oni su se svake subote sastajali u jednoj gostionici prozvanoj Hrvatska gostiona, smještenoj "u omanjoj ulici staroga Praškoga grada" gdje su imali svoju sobu, ondje su primali dvoje novine, čitali, razgovarali i pijuckali. Uz Hrvate, ondje su se okupljali i Srbi, Česi, Poljaci, Bugari, Slovenci i jedan Rus, "dakle sama slavsko braća na bratinskom okupu". Kad je Pavao Šegota prvi put posjetio Hrvatsku gostionu, bila je hrvatska večer te su svi morali govoriti hrvatski. Iduće subote bila je češka večer, a zatim bugarska.⁸

Hrvatski studenti u Pragu imali su i svoju udrugu, Društvo hrvatskih studenata "Hrvat" osnovano 1876., kojemu je prvi tajnik bio Ivan Milčetić, a zatim Andrija Mohorovičić. On je o društvu 1878. objavio članak u časopisu *Hrvatski dom* i zapisao da su se uz Hrvate ondje okupljali i Bugari, Česi i Slovenci te da su članovi Društva organizirali sastanke izlete i kulturne priredbe, kao i knjižnicu. Sastanci bi počinjali predavanjima o raznim temama, a zatim bi se studenti zadržali na druženju, odnosno, kako piše Mohorovičić: "Čim bi prestao oficijozni dio sastanka, proboravljaje društvo ostali dio večeri u veseloj zabavi, koja se je vodila baš u hrvatskom duhu. Napomenuti nam je ovdje, da je polazila naše sastanke i nekolicina kršnih primoraca, majstora zidara, koji se ovdje nalaze. Ovi često mnogo doprinajaju zabavi sa svojim pjevanjem hrvatskih pjesama." Mohorovičić bilježi i da su Društvo u studenom 1877. posjetili violinist Franjo Krežma i njegova sestra pijanistica Anka Krežma, a "Društvo ih počasti prigodnom pjesmom i viencem."⁹

⁶ Najpoznatiji praški studenti koji su postali i praški zetovi su političar Stjepan Radić i kemičar Vladimir Prelog, dobitnik Nobelove nagrade za kemiju 1975. (M. LIPOVAC – F. VONDRAČEK, 2009, 11)

⁷ V. NOVAK, 1888, 85.

⁸ V. NOVAK, 1888, 89.

⁹ M. ORLIĆ, 1998, 121.

U Šenoino vrijeme hrvatski studenti nisu imali svoju udrugu pa su se okupljali u kavanama. Kako piše u *Prijanu Lovri*, živjeli su skladno i složno, "kao prst uz prst", dijeleći radost i žalost, a vrijeme su kratili čitajući hrvatske novine i knjige, deklamirajući i pjevajući.¹⁰ U Novakovo vrijeme, barem ako sudimo prema opisima u *Pavlu Šegoti*, situacija se promijenila, ili se možda radi o tome da, za razliku od Šenoae, realist Novak ova hrvatska druženja opisuje s manje romantike. O tome svjedoči ovaj citat: "- Nu, Rikardo, što veliš o današnjoj večeri? Upita ga Pavao, kad su ostali sami. - Ja? Znam, da se ne ćeš sa mnom slagati, ali ja velim: dosadno, do zla Boga dosadno! - Ali molim te! - Ta da... Ako ću čitati, našao bih pametnijih stvari kod kuće u svojoj struci. Ako ću slušati glazbu, ima je po Pragu za nekoliko novčića koliko te volja, a one pjesme, što ih je Cvejić gudilo, pjeva naša prostaćina po ulicama i krčmama."¹¹ Hrvatsko društvo se, kako piše Novak, s vremenom razišlo, ali je ostalo u dobroj uspomeni svojim domaćinima: "Rastali se, razišli na sve strane. A dobra su to gospoda bila! Ova soba, to vam je bila prava škola. Čitali su, pjevali, igrali, nikada se nije čula riječ o svadi, a nikada nije bilo straha, da će tko reći: - Čujete li, ja ću vam drugi put platiti. Ni novčića nije nitko dužan ostao."¹²

Osim u Hrvatskoj gostioni, dio radnje romana *Pavao Šegota* odvija se i u gostionici Slavenska braća, gdje se "pije, da se oduševi za narodnu stvar, a oduševljuje se, da se pije"¹³, kako kaže Šegotin prijatelj Vrlić koji mu preporučuje da se radije uključi u druga društva, s obrazloženjem: "Česi obiluju time, napredni su to i umni ljudi!"¹⁴ Čest motiv u *Pavlu Šegoti* je pivo. Šegotin prijatelj Ledenić jednom iznosi ovakvu misao: "Gle – ovo pivo pije se kao voda. Moraš se priviknuti pivu;... koliko krasnih misli otkrije se tek na dnu petoga vrča!"¹⁵ Kasnije su se dvojica prijatelja posvađala pa je Ledenić Šegoti rekao "Jesi li poludio ili si sav mozak u pivu utopio?" te mu čak i bacio vrč piva u glavu nakon čega je Šegoti "u glavi zvonilo pivo i zvonjavina od Ledenićeva udarca."¹⁶ Šegotin prijatelj Rikardo u slavu Češke i češkog piva izriče ovakvu pohvalu: "- Pavle, reče mu, naši kolege na Jupitru, Saturnu i ostalim planetima

---

¹⁰ A. ŠENOVA, 1951, 103.

¹¹ V. NOVAK, 1888, 115.

¹² V. NOVAK, 1888, 170.

¹³ V. NOVAK, 1888, 163.

¹⁴ V. NOVAK, 1888, 166.

¹⁵ V. NOVAK, 1888, 99.

¹⁶ V. NOVAK, 1888, 174.

ne piju ovakvog piva kao mi; na njihovu zemljovidu doista nema Češke ni Plzna, gdje se ovaka kapljica vari."¹⁷

Kao i u Šenoinom *Prijanu Lovri*, i u Novakovom romanu *Pavao Šegota* nalaze se opisi praških vizura koji su na neki način u neskladu s teškim i ponekad vrlo surovim životnim prilikama. Novaku je očito posebno bila draga Vltava jer ga je, vjerojatno kao i Pavla Šegotu, podsjećala na more i dozivala mu sjećanja na rodni kraj. Tomu svjedoče sljedeći citati: "Posve zadovoljan spremi pismo i otputi se na ranu šetnju k Vltavi. Bilo je to njegovo najmilije šetaliste. Tu se divio živahnosti radinoga svijeta, krasnomu pogledu na impozantni Hradčín, na zeleni Petřín, historičke zgrade Male strane, pa veličanstvenomu mostu kralja Karla. Sve to bijaše u ranoj maglici tri puta slikovitije, sve obavito ljepotom i nakićeno pripovijješću o borbi i slavi češkoga naroda. A prateći lagani tok valovlja srebropjene Vltave i slušajući tihi žubor veličanstvene rijeke, zanjela bi ga mašta da je tu kraj morske obale, i u snatrivoj mu duši razvijala bi se nježna pripovijest poput mile pjesme o Evici."¹⁸

"Bila je zima. Ledena kora nad Vltavom sjala se kao glatka, vijugasta cesta; iz oblaka se spuštale laganim lijetom krupne sniježne pahuljice gomilajući na zemlju debelo bijelo pokrivalo."¹⁹

"Dugo se Pavao šetao obalom Vltave. Na glatkoj površini ledene kore drktahu veselo plinski plameni s ogromnih mostova, te je cijeli taj okoliš u zimskom ruhu bio sjajan i svojim mirom veličanstven kao crkva."²⁰ "Tiho se spuštala lagana maglica nad praškim kućama, sitni plameni žmirili su u noći kao prijazne očiće, a pod ogromnim svodovima veličanstvenih mostova ljeskala se vijugasta kora ledene Vltave."²¹

Dva svijeta - Dvořákov Stabat mater

U Pragu se događa i velik dio radnje Novakova romana *Dva svijeta* iz 1901., koji vjerojatno također sadrži autobiografske elemente. Glavni lik romana je Amadej Zlatanić, glazbeni genij iz malog hrvatskog grada čiji talent otkriva mjesni glazbenik Čeh Jan Jahoda. Njegovom zaslugom Amadej odlazi na Konzervatorij u Prag gdje se bori s neimaštinom, ali doživljava i prve glazbene uspjehe i priznanja. Po povratku u domovinu okolina ga ne shvaća te on završava u ludnici.

¹⁷ V. NOVAK, 1888, 100.

¹⁸ V. NOVAK, 1888, 117–118.

¹⁹ V. NOVAK, 1888, 137.

²⁰ V. NOVAK, 1888, 140.

²¹ V. NOVAK, 1888, 162.

Glavna tema romana je odnos umjetnika i malograđanskog društva, a u njemu se nalazi i mnogo čeških motiva. Novak, sin češkog doseljenika, vjerojatno prvi u hrvatskoj književnosti piše o češkim glazbenicima doseljenima u Hrvatsku utjelovljenima u liku Jana Jahode koji je, sve dok nije upoznao Amadeja Zlatanića, bio vrlo skeptičan prema smislu Hrvata za glazbu. Kao mlad, u Primorju je pokušao sastaviti crkveni zbor, ali bez uspjeha. Nesuđenim pjevačima je dao zanimljivo objašnjenje: "Vi nijeste za to... Vaše je uho odviše naviknulo na šum morskog valovlja, pa će to biti krivo što ne možete razaznavati muzikalne glasove, ogluhnuli ste za nje kao topdžije."²² Na drugom mjestu Jan Jahoda Hrvatima predbacuje i ovo: "Vama je samo do toga da plešete uz glazbu i da njome zaslađujete vino."²³ U svakom slučaju, Jan Jahoda je otkrio "u tom malenom siromašnom dječaćiću talent, kakav bi jedva našao u svojoj domovini, koja je umjetničkomu svijetu darovala onakovih genija, kao što su Bedřich Smetana i Antonin Dvořak."²⁴ Pitanje je koji je češki glazbenik poslužio Novaku kao model za Jana Jahodu. U literaturi se spominje da je to bio Karel Kukla koji je u Senju djelovao od 1892. do 1906.²⁵

Novak u romanu spominje događaje u Češkoj 1848., kad se "češki narod poslije književnoga preporoda već i politički preporađao", kao i Slavenski kongres u Pragu kad su "oduševljeni Česi otvorili bratsko srce Rusima, Poljacima, Slovacima, Hrvatima, Slovencima i Srbima."²⁶ Kao i u *Pavlu Šegoti*, i u *Dva svijeta* Prag je surovi velegrad u kojem se treba izboriti za svoje mjesto. Amadej Zlatanić je po dolasku u Prag "osjetio kako ga nestaje u mnoštvu ljudi velikoga grada"²⁷, a teško ga se dojmio hladan i služben odnos na koji je naišao na Konzervatoriju. No srdačno ga je dočekala ugledna obitelj Liptovský u kojoj je nekad kao učitelj glazbe djelovao Jan Jahoda. I u *Dva svijeta* donose se opisi iz gostionica, uz neizostavno pivo, a nalazimo i ovaj opis praških vizura, ponovno s naglaskom na Vltavu: "Sa zapada razlilo se po glatkoj vodi Vltave zlatno svjetlo sunca, nad Pragom padao je dim iz visokih dimnjaka tvornica poput oblaka. Vltavom plvio je uz vodu parobrod raspojasujući vodu u dva srebrna snopa, a sa vrha jarbola vijala se pobjedonosno u svijetom zraku zastava. Voda se uzalud opirala svojom nesvjesnom snagom pobjedonosnom hodu broda, sila iz njegove

---

²² V. NOVAK, 1952, 304.

²³ V. NOVAK, 1952, 311.

²⁴ V. NOVAK, 1952, 304.

²⁵ V. FAJDETIĆ, 1962, 31, 33.

²⁶ V. NOVAK, 1952, 323.

²⁷ V. NOVAK, 1952, 343.

nutrine sjekla je kao da svjesnim nehajem valovlje, što se klokoćući razbijalo o njegov kljun."²⁸

Dokumentarno najvredniji dio romana je opis praizvedbe oratorija *Stabat mater* Antonína Dvořáka koja se doduše odigrala 1880.²⁹, prije nego je Novak studirao u Pragu, no iz načina na koji je prikazao Dvořáka kao dirigenta i ozračje u koncertnoj dvorani može se zaključiti da je Novak osobno nazočio nekom od Dvořákovih koncerata i to iskustvo prikazao u liku Amadeja Zlatanića:

"Kad je izlazio nesigurnim korakom, skroz tuđ dugačkim hodnikom, opazi na jednom zidu velik oglas štampan crvenim slovima. Tu pročita da će danas točno u dvanaest sati u podne pjevati pjevačko društvo "Hlahol" prvi put remek djelo maestra Dvořáka *Stabat mater*. Izvedbom glazbe ravnat će sam skladatelj.

– Moram poći tamo – pomisli veselo Amadej. Bilo je već jedanaest sati i po, dakle posljednji čas da se požuri u koncertnu dvoranu. Ulaznina je bila osjetljiva, no što je to moglo odlučivati u iščekivanju što ga je obećavao velik oglas. – Rijeka ljudstva što je navaljivala u Rudolfinum, ponese Amadeja sa sobom u krasnu dvoranu gdje je već tisuću ljudi žamorilo tihim, pridušenim žamorom. Odmah mu bude ugodno tu među tolikim otmjenim licima, nadahnutim radosnim očekivanjem i ponosom. Novine, društva, gostione, kavane, privatni saloni – sve je to već raznijelo glas o Dvořákovom veledjelu i sva su lica s toga odražavala radost, uvjerenje i ponos da Česi izlaze pred svijet opet dijelom svoga duha kakvo nemaju ni Nijemci. Taj ponos i tu narodnu slavu morao je tu poćutjeti i Amadej i on poželi da mu je tu bilo dovesti Adelku i njezinu majku pa da im pokaže: – Nu vidite kakvo se poštivanje daje glazbenoj umjetnosti. Stotina glazbenika već je sjedila na svom mjestu pred podijumom. Oni su ugađali svoja glazbala, a Amadeju su ti dugi glasovi sa raznih glazbala, pasaže što su ih pojedini glazbenici izvađali, kao da se prije produkcije intimno razgovaraju sa svojim glazbalima, pače i sami udari u bubanj napunjali dušu nekom jakom, a neizvjesnom žudnjom. Malo zatim stao se puniti podij gospođama i gospodom. Gospoda su bila odjevena u svečanoj crnini, a jedni su i drugi sa sveskom nota u ruci važno zapremali mjesto što se za tako ogroman zbor činilo pretijesno. Dvoranom je još uvijek šumio onaj pridušeni žamor, ali sve je očito kao i sam Amadej bilo zahvaćeno uzbuđenim iščekivanjem nečega što je nepristupno odijeljeno od svega vanjskoga svijeta, koji nije mogao svojom svakidašnjošću ovamo doprijeti. Najednom kao od čarobnjačkoga

²⁸ V. NOVAK, 1952, 353.

²⁹ C. DOTSEY, 2018. (2020-07-16)

dodira zavlada dvoranom grobna tišina, a na povišeno mjesto među pjevačima i pjevačicama popne se u crnini odjeven odebeo i onizak gospodin s punom progušanom bradom. Jedva što se taj gospodin pokazao, potrese se dvorana od silnoga pljeska tisuće ruku i gromornog pozdrava umjetniku čije je ime ispunilo dvoranu. I Amadej je, ponesen hiljadom oduševljenih ljudi, digao ruke, a kad se usudio i sam da izvikne i on ime "Dvořak", bude mu kao da je bio i on dignut od prijestolja velikoga slavenskoga genija i od toga mu se breknula duša srhom neizreciva zanosa. Veliki se skladatelj naklonio gotovo kao da se ti slavni povici njega ni ne tiču. Digao je u vis svoj štapić i tim štapićem utišao u jednom hipu svu dvoranu, kao da ju je jednim čarobnim kretom pretvorio u kamen. Nitko nije disao. Pjevači i pjevačice stajale su mirno kao u slici, stotina glazbenika s njima uprla je oči u maestra. Njegova se ruka ganu, a dugačak, mekan, pun i topao ton jeknu dvoranom, kao da je protekao s toplim mlazom krvi iz ljudskoga srca. Onda se plašljivo i bolno izvio uza nj i drugi i treći ton, sve širi valovi zvukova razlijevali su se tišinom dvorane poput rijeke, potresli naglo zrak gromkim akordom kao potres zemlje, pa opet uginuli jedan za drugim, a u očajnoj tišini, punoj tjeskobe ostao je samo onaj mekani ton ljubavi i boli koji je tekao s krvlju iz srca najuzvišeniije Majke... Amadejev duh bio je ponesen tim glasovljem u tajanstveni svijet, gdje su se manifestirala svojim životom nadosjetna bića, dozvana snagom duše velikoga umjetnika, da pod vlašću njegovom govore svojim nadzemskim govorom. Tisuću glava sa svom sjajnom dvoranom iščeznulo je pred Amadejevim očima, on je negdje u eterskim visinama slušao jezikom glazbe govoriti neviđena lica bol: - Stabat Mater dolorosa. – Ali ta je bol bila uzvišena i sveta, s njom se u najvelebnijem osjećaju družila njegova duša, čeznula za njom i plivala s njome u harmoniju svemira. Burni pljesak uz bučni, oduševljeni pozdrav velikomu umjetniku prene Amadeja. Mjesto sjajnog eterskog svjetla, kojim je plovio njegov duh, bila je opet pred njim dvorana puna ljudi koji nijesu mogli da prestanu svojim poklicajima. Dvořak se s jedva vidljivim podsmijehom na licu morao pokazati zanesenomu općinstvu, a Amadej je htio da nađe na tom ljudskom licu genija koji je stvarao onakovu ljepotu. A nije našao ništa. Obično ljudsko lice koje pokazuje pače izraz nestrpljivosti. I opet je umjetnik digao u vis svoj štapić i umirio s njime u jednom hipu burnu dvoranu što se bijaše ustalasala kao more. Prvi akordi druge toke preniješe Amadeja s mjesta hipnotičkom snagom na pozorište drugoga svijeta, gdje je plovio na talasju glasovlja, sve dok nije s nova uminuo taj svijet kao prikaza pred poklicima i burom kojom je provalilo oduševljenje slušalaca. Tako je protekao podrugii sat života kao u divnom snu – dok se nije poput trubalja anđeoskog kora stao oriti dvoranom veličanstveni

zaključni zbor: Halleluja! A na to je zagrmio dvoranom pljesak, cika, oluja zanosa, a na podijumu se stala odigravati apoteoza umjetnika: Dvořaka su krunili vijencima od lovora, srebra i zlata u neprestanoj pratnji neobuzdanoga zanosa, što je poput bujice zahvatio tisuću ljudi kao jednoga čovjeka. Takovo klanjanje geniju gledao je Amadej prvi put u svom životu, njegove su se grudi od nečega neizrecivoga stezale, kao da ga guši vlastito srce, grč mu bijaše onijemio usta – a onda je stao plakati od prejakih osjećaja, koji su prelazili u fizičku bol. – To je, da to je taj pravi život – govorio je on sebi izlazeći iz dvorane kao da ga nosi nevidljiva snažna sila iznad zemlje."³⁰

Zaključno

Oba Novakova romana, čija se radnja dijelom odvija u Pragu, prevedena su na češki – *Pavao Šegota* 1925. pod naslovom *Svět volá - moře čeká - román přímořského studenta v Praze*³¹ (*Svijet zove – more čeka – roman o primorskom studentu u Pragu*, preveo Karel Čvančara), a *Dva světy* 2015. (*Dva světy*, preveo Jan Doležal)³², tako da su češki motivi u njima, što znači i konkretne praške lokacije i situacije koje Vjenceslav Novak opisuje, dostupne i češkim istraživačima.

Literatura

I. Izvori

Vjenceslav NOVAK, *Djela II*, Zora, Zagreb, 1952.

Vjenceslav NOVAK, *Pavao Šegota*, Naklada Matice hrvatske, Zagreb, 1888.

August ŠENOVA, *Djela II*, Zora, Zagreb, 1951.

II. Knjige i članci

Vladimir FAJDETIĆ, Bilješke o Vjenceslavu Novaku u odnosu na Senj, *Riječka revija*, 3-4, Rijeka, 1962, 29–34.

Marijan LIPOVAC – Franjo VONDRAČEK, *Česi Zagrebu – Zagreb Česima*, Vijeće češke nacionalne manjine Grada Zagreba, Zagreb, 2009.

Vaclav NOVAK, *Maca, pripoviest iz bosanskog života*, Senj, 1881.

Vjenceslav NOVAK, *Dva světy*, Runa, Praha, 2015.

---

³⁰ V. NOVAK, 1952, 344–346.

³¹ V. NOVAK, 1925.

³² V. NOVAK, 2015.

Vjenceslav NOVAK, *Svět volá - moře čeká - román přímořského studenta v Praze, Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské*, Praha, 1925.

Mirko ORLIĆ, Studentski dani Andrije Mohorovičića u Pragu, *Geofizika*, 15, Zagreb, 1998, 119–123.

III. Internetski izvori

Calvin DOTSEY, *A Light in the Darkness: Dvořák's Stabat Mater*, 2018, URL: <https://houstonsymphony.org/dvorak-stabat-mater> (2020-07-16)

Marijan LIPOVAC, *Vjenceslav Novak – hrvatski Balzac češkog podrijetla*, Portal za nacionalne manjine HR, 2020, URL: <https://nacionalnemanjine.hr/vjenceslav-novak-hrvatski-balzac-ceskog-podrijetla> (2020-07-16)

FROM PILSNER BEER TO DVOŘÁK: CZECH MOTIFS IN THE NOVELS OF VJENCESLAV NOVAK

Summary

Vjenceslav Novak's links with the Czech Republic were multiple, and the most important was his Czech origin via his father who settled in Senj from Hradec Králové. The Czech origin is also visible in his name, which was originally Václav and which is the Czech form of the name Vjenceslav. Another important link between Novak and the Czech Republic is the fact that from 1884 to 1887 he studied at the Conservatory in Prague, which obviously had an influence on his creativity because the plot of two of Novak's novels, *Pavao Šegota* (1888) and *Dva svijeta* (*Two Worlds*) (1901) take places partially in Prague.

In the novel, *Pavao Šegota* Novak depicted the life of a young talented village man, Pavao Šegota who goes to Prague to study natural sciences and there he marries Pražanka Lora. In doing so, Novak introduces the motif of a love affair between Croatian students in Prague with the local girls into Croatian literary. A frequent motif of the novel is the Czech beer that contributes to the good mood between the Croatian students but also causes arguments. In this novel, Novak also gives us descriptions of Prague, especially the parts long the River Vltava.

In the novel *Dva svijeta* the main character is Amadej Zlatanić, a musical genius from a small Croatian town whose talent is discovered by a local Czech musician Jan Jahoda. Thanks to him, Amadej goes to the Conservatory in Prague. With this Novak is probably the first in Croatian literature to write about the Czech musicians who settled in Croatia, and he also mentions the events of 1848 in the Czech Republic. The most valuable documentary part of the novel is the description of the premiere of the oratorio *Stabat Mater* of Antonín Dvořák, which the composer directed himself. Both novels were translated into Czech the language – *Pavao Šegota* in 1925, under the title *Svět volá – moře čeká* (*Svijet zove – more čeka*), and *Dva svijeta* in 2015.

Keywords: Croatian-Czech relations, Czech Republic, Prague, Dvořák, beer